महाराष्ट्र शासन

ग्राम विकास विभाग

ई-पंचायत

जिल्हा परिषद: ------------------------

ई-पंचायत (संग्राम प्रकल्प)

संगणकीय ग्रामीण महाराष्ट्र

- भारतनिर्माण कार्यक्रमातील नॅशनल गव्हर्नन्स कार्यक्रमाअंतर्गत सर्व पंचायती राज संस्थांचे संगणकीकरण करुन त्यांच्या कारभारात एकसुत्रता व पारदर्शकता आणण्यासाठी ई.पी.आर.आय./ई-पंचायत हा मिशन मोड प्रकल्प हाती घेण्यात आला आहे.
- महाराष्ट्रातील सर्व पंचायती राज संस्थांचे (जिल्हा परिषदा, पंचायती समित्या व ग्रामपंचायती) संगणकीकरण करुन त्यांचा कारभार ऑनलाईन करण्याचा महत्वांकाक्षी संगणकीय ग्रामीण महाराष्ट्र (संग्राम) हा प्रकल्प राबविण्यात येत आहे.
- प्रकल्प राबविण्यासाठी व अंमलबजावणी करिता महाऑनलाईन लिमिटेड (महाराष्ट्र शासन व टिसीएस यांची राज्यशासन अंगीभूत कंपनी) ची नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

ई-पंचायत (संग्राम प्रकल्प)

महाराष्ट्रात हा प्रकल्प सं.ग्रा.म. (संगणकीय ग्रामीण महाराष्ट्र) या नावाने राबविण्यात येत आहे.

ई-पंचायत प्रकल्पाची उद्दीष्टे:

- सर्व पंचायती राज संस्थांचा कारभार ऑनलाईन करणे.
- सर्व पंचायती राज संस्थांचा कोष (Database) तयार करणे.
- सर्व पंचायती राज संस्थांमध्ये राबविल्या जाणाऱ्या ग्रामविकासाच्या योजनांची ऑनलाईन देखरेख करणे.
- ई-ऑफिसची **(e-Office)** अंमलबजावणी करणे.
- ई-निविदा प्रणालीचे **(e-Tendering)** विविध स्तरावर प्रशिक्षण देणे व अंमलबजावणी करणे.
- ई-पंचायत सुटमधील ११ आज्ञावलींमध्ये माहिती भरणे.

ई-पंचायत (संग्राम प्रकल्प)

- नरेगा व इंदिरा आवास योजना आज्ञावलीत माहिती भरणे.
- पंचायती राज संस्थांच्या अभीलेख्यांचे स्कॅनिंग आणि Digitization करणे.
- ग्रामीण भागात संगणक साक्षरता वाढविणे.
- गावोगावी ग्रामसेवा केंद्राच्या माध्यमातून संगणक प्रशिक्षण देणे.
- ग्रामीण भागातील तांत्रिक मनुष्यबळ सक्षम करणे .
- ग्रामीण भागात व्यवसायिक सुविधा पोहोचविणे.
- राज्यातील सर्व ग्रामपंचायतींमध्ये ग्राम सेवा केंद्र स्थापन करून नागरिकांना विविध सुविधा उपलब्ध करून देणे.

ई-पंचायत (संग्राम प्रकल्प)

शासन निर्णय दि. **२६** व **३०** एप्रिल, **२०११** च्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार दि. **१** मे,**२०११** रोजी ई-पंचायत प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीचा शुभारंभ करण्यात आला.

NIC आज्ञावली

या प्रकल्पातंर्गत पंचायती राज मंत्रालय - नवी दिल्ली यांनी पंचायती राज संस्थांच्या कारभाराशी निगडीत ११ प्रकारच्या आज्ञावली राष्ट्रीय सुचना केंद्राच्या (NIC) मदतीने विकसित केल्या आहेत.

क्र	आज्ञावली	उद्देश
१	**नॅशनल पंचायत डिरेक्टरी / लोकल गर्व्हनमेन्ट डिरेक्टरी**	▪ सर्व पंचायती राज संस्थाना विशिष्ट संकेतांक देवून तो संलग्न आज्ञावलीसाठी वापरात आणणे ▪ NIC च्या सर्व Software ला लागणारा Basic Data हा पंचायत डिरेक्टरीमध्ये दर्शविला जातो ▪ विधानसभा मतदारसंघाचे (Assembly Constituency) मॅपिंग
२	**नॅशनल पंचायत प्रोफाईलर/ एरिया प्रोफाइलर**	▪ सर्व पंचायती राज संस्थांचे भौगोलिक क्षेत्र, सामाजिक,आर्थिक, भौतिक, सोई-सुविधा तसेच संबंधीत पंचायत राज संस्थेमधील लोकप्रतिनिधींची माहिती ▪ ग्रामपंचायत स्तरावर कुटुंब नोंदणी व्यवस्थापन ▪ सर्व पंचायत स्तरांवर निवडणूक व निवडून आलेल्या प्रतिनिधींची माहिती ▪ सर्व पंचायत स्तरांवरील कार्यालयीन कामकाजाच्या तपशीलाचे व्यवस्थापन
३	**प्लॅन प्लस**	▪ स्थानिक भाषेत विकेन्द्रीकृत सुविधांचे नियोजन ▪ निधीचे एकत्रीकरण ▪ निधीचा पुरेपूर विनियोग व नियंत्रण
४	**प्रियासॉफ्ट**	▪ पंचायती राज स्तरावर म्हणजे जिल्हा परिषद, पंचायत समिती व ग्रामपंचायत स्तरावर राबविण्यात येणाऱ्या सर्व योजनांचे जमाखर्च लेखे व इतर अनुषंगिक अहवाल उपलब्ध करुन घेणे ▪ लेख्यांमध्ये पारदर्शकता, अचुकता व तत्परता आणणे

NIC आज्ञावली

क्र	आज्ञावली	उद्देश
५	**ॲक्शन सॉफ्ट**	▪ पंचायती राज संस्थाकडुन राबविण्यात येणाऱ्या सर्व प्रकारच्या योजनांची अंमलबजावणी व देखरेख ▪ निधीचा योग्य वापर ▪ कामाचा भौतीक व वित्तीय प्रगती आढावा
६	**ॲसेट डिरेक्टरी**	▪ पंचायती राज संस्थांच्या मालकीच्या तसेच अधिपत्याखालील सर्व स्थावर व जंगम मालमत्तांचे अभिज्ञान व व्यवस्थापन
७	**सर्विस प्लस**	▪ शासनाकडून नागरिकांना सर्व प्रकारच्या सेवा (प्रमाणपत्रे/दाखले) देणे
८	**सोशल ऑडीट**	▪ सर्व विकास योजना व या योजनांचा जमाखर्च, यांना ग्रामसभेची मान्यता व यावर ग्रामसभेचे नियंत्रण ▪ पंचायत स्तरावरील सर्व प्रकारच्या बैठकांचे व्यवस्थापन
९	**ट्रेनिग मॅनेजमेन्ट**	▪ सर्व पंचायती राज पदाधिकाऱ्यांना ऑनलाईन ट्रेनिंगचे आयोजन करणे ▪ प्रशिक्षणासंबंधी विनंती स्वीकारण्याची तरतूद व परिणाम विश्लेषण ▪ प्रशिक्षण पद्धतीचे वेळापत्रक व त्याचा आढावा ▪ प्रशिक्षण संस्था व व्यक्तींचा साठा ▪ प्रशिक्षण व वाचन सामुग्रीची ऑनलाईन उपलब्धता
१०	**नॅशनल पंचायत पोर्टल**	▪ सर्व पंचायती राज संस्थांचे संकेतस्थळ व संलग्न माहिती ▪ पंचायत पोर्टल वरील व्यापक आधारसामग्रीचे व्यवस्थापन ▪ पंचायत प्रोफाइल मध्ये भुगोल, जनसांख्यिकी, मतदान, निवडून आलेल्या सभासदांची माहिती इत्यादींचा समावेश
११	**बेसिक GIS प्रणाली**	▪ सर्व पंचायती राज संस्थाचा परिपूर्ण नकाशा व नियोजन

नॅशनल पंचायत डिरेक्टरी/लोकल गव्हर्नमेंट डिरेक्टरी

http://panchayatdirectory.gov.in

उद्देश:

- सर्व पंचायती राज संस्थाना विशिष्ट संकेतांक देवून तो संलग्न आज्ञावलीसाठी वापरात आणणे.
- **NIC** च्या सर्व **Software** ला लागणारा **Basic Data** हा पंचायत डिरेक्टरीमध्ये दर्शविणे.
- यामध्ये विधानसभा व लोकसभा मतदारसंघाचे **(Assembly Constituency)** मॅपिंग करणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- सर्व पंचायती राज संस्थांचा कोष (Database) तयार करण्यास मदत होते त्याचप्रमाणे शासनाच्या विविध आज्ञावलींमध्ये समान माहिती संलग्न करण्याकरिता उपयोग होतो.
- लोकसभा व विधानसभा मतदारसंघाची वार्ड, गाव, तालुका व जिल्हानिहाय माहिती एका क्लिकवर उपलब्ध होते.
- २००१ व २०११च्या जनगणनेची सांख्यिकी महिती एका क्लिकवर उपलब्ध होते.

नॅशनल पंचायत प्रोफाईलर/एरिया प्रोफाइलर

http://areaprofiler.gov.in

उद्देश:

- सर्व पंचायती राज संस्थांचे भौगोलिक क्षेत्र, सामाजिक, आर्थिक, भौतिक, सोई-सुविधा तसेच संबंधीत पंचायत राज संस्थेमधील लोकप्रतिनिधींची माहिती.
- ग्रामपंचायत स्तरावर कुटूंब नोंदणी व्यवस्थापन .
- सर्व पंचायत स्तरांवर निवडणुक व निवडून आलेल्या प्रतिनिधींची माहिती.
- सर्व पंचायत स्तरांवरील कार्यालयीन कामकाजाच्या तपशीलाचे व्यवस्थापन.

उद्दीष्टे/फायदे:

- ग्रामपंचायत स्तरावरील नागरिकांची आर्थिक व सामाजिक सर्वेक्षण संबंधी माहिती आणि व्यवस्थापन करण्याकरिता शासनास मदत होते.
- ग्रामपंचायत, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद स्तरावरील सुविधा, कुशल कामगार, अधिकारी यांची माहिती उपलब्ध होते.
- पर्यटन स्थळांच्या विकासासाठी या आज्ञावलीचा फायदा होतो.

प्लॅन प्लस

http://planningonline.gov.in

उद्देश:

- गावपातळीवरील नियोजन प्रक्रिया स्थानिक भाषेमध्ये करणे.
- कार्याचा आराखडा बनविण्यास मदत करणे.
- विविध निधींचा नियोजनबद्ध आराखडा बनविणे.
- ग्रामीण गटाच्या नियोजनाचा उपयोग जिल्हयाच्या नियोजनासाठी करणे.
- नकाशे व भौगोलिक माहिती कोष बनविण्यासाठी महत्वाची भुमिका बजाविणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- नियोजन प्रक्रिया सुधारीत व बळकट करण्यासाठी.
- निधींच्या पुरेपूर विनियोगाचे नियोजन करण्यासाठी.
- गावपातळीवरील कामाचे सुक्ष्म नियोजन करण्यासाठी.
- या आज्ञावलीचा उपयोग ग्रामसभेतील मंजुर झालेले ठराव पंचायत समिती, जिल्हा परिषद व नियोजन विभागाला पाठविण्यासाठी होतो.

प्रिया सॉफ्ट

http://accountingonline.gov.in

सर्व ग्रामपंचायती, पंचायत समित्या व जिल्हा परिषदांचे लेखे/जमा-खर्च ऑनलाईन करणेकरिता सदरील प्रणाली **NIC** मार्फत विकसीत करण्यात आलेली आहे.

उद्देश:

- दैनंदिन लेख्यांची दररोज आज्ञावलीत नोंद करणे व लेखे अद्ययावत ठेवणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- विविध स्तरांवर पारदर्शकता निर्माण होते.
- लेख्यांची एकत्रित माहिती तात्काळ उपलब्ध होते.
- जमाखर्चाचे व्यवस्थापन योग्य व अचुक रितीने करण्यास मदत होते.
- सर्व ग्रामपंचायती, पंचायत समित्या व जिल्हा परिषदांचे लेखे/जमा-खर्चाचा अहवाल अल्पावधीत सादर करण्यासाठी मदत होते.

ॲक्शन सॉफ्ट

http://reportingonline.gov.in

उद्देश:

- पंचायत राज संस्थांकडून राबविण्यात येणाऱ्या सर्व प्रकारच्या योजनांची अंमलबजावणी व देखरेख करणे.
- ग्रामीण व शहरी गटांचा भौतीक आणि वित्तीय प्रगती अहवाल तयार करणे.
- कामाच्या भौतीक आणि वित्तीय प्रगतीचा आढावा घेणे.
- विविध मार्गे येणाऱ्या निधींचा उपयोग व नियंत्रण ठेवणे .
- वित्तीय आणि भौतीक प्रगती अहवालात पारदर्शकता आणणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- प्लॅन प्लस मध्ये तयार केलेल्या नियोजनाची अंमलबजावणी करण्यासाठी उपयोग होतो.
- पंचायती राज संस्थांकडुन राबविण्यात येणाऱ्या सर्व प्रकारच्या योजनांच्या अंमलबजावणीवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी उपयुक्त आहे.
- ग्रामपंचायत, पंचायत समिती आणि जिल्हा परिषद यांना अहवाल सादर करण्यासाठी उपयोग होतो.

नॅशनल ॲसेट डिरेक्टरी

http://assetdirectory.gov.in

उद्देश:

- पंचायती राज संस्थांच्या मालकीच्या तसेच अधिपत्याखालील सर्व स्थावर व जंगम मालमत्तेचे अभिज्ञान व व्यवस्थापन करणे.
- सर्व स्थावर व जंगम मालमत्तेची मुद्देसूद माहिती सुरक्षीत ठेवणे.
- सर्व स्थावर व जंगम मालमत्तेचा अहवाल तयार करणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- पंचायती राज संस्थांच्या मालकीच्या तसेच अधिपत्याखालील सर्व प्रकारच्या स्थावर व जंगम मालमत्तेचा सुयोग्य वापर करण्यासाठी. उदा: संगणक, मुद्रक, वाहने, इमारती इत्यादी.
- स्थावर व जंगम मालमत्तेचे नियंत्रण व सुव्यवस्था ठेवण्यासाठी उपयुक्त.
- स्थावर व जंगम मालमत्तेचे तयार केलेले अहवाल आवश्यक त्या ठिकाणी सादर करण्यासाठी.

सर्विस प्लस

http://serviceonline.gov.in

उद्देश:

- शासनाकडून नागरिकांना देण्यात येणाऱ्या सर्व प्रकारच्या (G2C) सेवा (दाखले/प्रमाणपत्रे) देण्याकरिता सदर प्रणाली विकसित करण्यात आलेली आहे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- ग्रामपंचायत स्तरांवर देण्यात येणाऱ्या विविध सेवा उदा. रहिवासी दाखला, जन्म व मृत्यु दाखला, विवाह नोंदणी प्रमाणपत्र, दारिद्रय रेषेखालील दाखला इत्यादी प्रमाणपत्रे नागरिकांना त्यांचे ग्रामपंचायत स्तरावर उपलब्ध होतात.
- **Government to Government (G2G)** सेवा – शासन ते शासन स्तरावरील अहवाल .
- **Government to Business (G2B)** सेवा – शासन ते व्यापारी सेवा उदा. परवाने, निविदा.
- **Government to Employee (G2E)** सेवा – शासन ते कर्मचारी सेवा उदा. सेवा पुस्तके.
- **Government to Citizen (G2C)** सेवा – शासनाकडून नागरिकांना दिल्या जाणाऱ्या सेवा
  उदा. दाखले, प्रमाणपत्रे, वीज देयक भरणा, तिकीट आरक्षण इत्यादी सेवा ग्रामस्थांना देण्यात येणार आहेत. (शासन निर्णय २३ मे, २०१२)

ग्राम सेवा केंद्र

महाराष्ट्रातील सर्व जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायतीं मधुन नागरीकांना लागणारे दाखले/प्रमाणपत्रे (G2C सेवा) ग्राम सेवा केंद्रातून दिले जातात.

राज्यातील सर्व ग्राम सेवा केंद्रांना दिनांक २३ मे, २०१२ च्या शासन निर्णयानुसार महा-ई-सेवा केंद्र / CSC चा दर्जा देण्यात आला आहे.

ग्राम सेवा केंद्रा मार्फत पुरविल्या जाणाऱ्या सेवा

क्र	दाखले / प्रमाणपत्र	क्र	दाखले / प्रमाणपत्र
१	जन्म नोंदणी व प्रमाणपत्र	११	बेरोजगार प्रमाणपत्र
२	मृत्युची नोंदणी व प्रमाणपत्र	१२	वीजेच्या जोडणीसाठी ना हरकत प्रमाणपत्र
३	दारिद्रय रेषेखालील प्रमाणपत्र	१३	कोणत्याही योजनेचा फायदा घेतला नसल्याचे प्रमाणपत्र
४	रहिवाशी दाखला व प्रमाणपत्र	१४	शौचालय दाखला
५	हयातीचा दाखला	१५	जॉब कार्ड
६	विवाहाचा दाखला	१६	बांधकामासाठी अनुमती प्रमाणपत्र
७	नोकरी व व्यवसायासाठी ना हरकत प्रमाणपत्र	१७	नळ जोडणीसाठी अनुमती प्रमाणपत्र
८	मालमत्ता आकारणी प्रमाणपत्र	१८	चारित्र्याचा दाखला
९	मालमत्ता फेरफार प्रमाण पत्र / प्रत	१९	निराधार योजनेसाठी वयाचा दाखला
१०	ना देय प्रमाणपत्र		

सोशल ऑडीट

http://socialaudit.gov.in

उद्देश:

- पंचायत राज संस्थांकडून राबविण्यात येणाऱ्या सर्व प्रकारच्या योजनांचे ग्रामसभेकडून परिक्षण करणे.
- पंचायत राज संस्थाकडून राबविण्यात येणाऱ्या कामांचे भौतिक व वित्तीय प्रगतीचे परिक्षण करणे.
- वित्तीय व भौतिक प्रगती अहवालात पारदर्शकता आणणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- पंचायती राज संस्थांकडून राबविण्यात येणाऱ्या सर्व प्रकारच्या योजनांचे ग्रामसभेमार्फत परिक्षण करण्यासाठी उपयोग होतो.
- पंचायती राज संस्थांकडून राबविण्यात येणाऱ्या सर्व प्रकारच्या योजनांच्या अंमलबजावणीवर ग्रामसभेमार्फत नियंत्रण ठेवण्यासाठी उपयुक्त आहे.
- ग्रामपंचायत, पंचायत समिती आणि जिल्हा परिषद यांना परिक्षण अहवाल सादर करण्यासाठी उपयोग होतो.

ट्रेनींग मॅनेजमेंट
प्रशिक्षण

http://trainingonline.gov.in

उद्देश:

- सर्व पंचायती राज पदाधिकाऱ्यांना ऑनलाईन कामकाजाचे प्रशिक्षण देणे.
- प्रशिक्षणासंबंधी विनंती स्वीकारण्याची तरतुद करणे व परिणाम विश्लेषण करणे.
- प्रशिक्षण पद्धतीचे वेळापत्रकाचा आढावा घेणे.
- प्रशिक्षण संस्था व प्रशिक्षण इच्छुक तसचे प्रशिक्षणप्राप्त व्यक्तींच्या माहितीचे संकलन करणे.
- प्रशिक्षण व वाचन सामुग्रीचा ऑनलाईन संकलन तयार करणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- सर्व पंचायती राज पदाधिकाऱ्यांना ऑनलाईन कामकाज पद्धतीची माहिती होते.
- संगणक हाताळणीचे व इंटरनेट वापराबाबतचे ज्ञान प्राप्त होते.
- वेळेचे सुनियोजन व अल्पावधीत कार्य पुर्ण करण्यासाठी उपयोग होतो.
- प्रशिक्षणासाठी आवश्यक त्या सर्व साधनांची उपलब्धता व अंमलबजावणी करण्यासाठी उपयोग होतो.
- प्रशिक्षण प्रभावीपणे राबविण्यासाठी या आज्ञावलीचा उपयोग होतो.

नॅशनल पंचायत पोर्टल

http://panchayatportals.gov.in

उद्देश:

- सर्व पंचायती राज संस्थांचे (जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायती) संकेतस्थळ अद्ययावत ठेवणे व संलग्न माहिती भरणे.
- पंचायत प्रोफाइल मध्ये भुगोल, जनसांख्यिकी, मतदान, निवडून आलेल्या सभासदांच्या माहितींचा समावेश करणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- ग्रामपंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद स्तरांवरील नमुद केलेली माहिती उपलब्ध होते.
- गावांचा, तालुक्यांचा व जिल्हयाचा, पर्यटन विकास व विविध जनकल्याणकारी योजनांच्या अंमलबजावणीचे व्यवस्थापन करण्यास मदत होते.
- ग्रामपंचायत, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद स्तरांवरील सुविधा, निवडून आलेल्या सभासदांची आणि अधिकाऱ्यांची माहिती उपलब्ध होते.
- मराठीमध्ये उपलब्ध केलेली माहिती जगात कुठेही ऑनलाईन पाहता येते .

जिओग्राफिकल इन्फॉर्मेशन सिस्टीम

उद्देश:

- सर्व पंचायती राज संस्थांचा परिपूर्ण नकाशा व नियोजन.
- सर्व पंचायती राज संस्थांचे भौगोलिक क्षेत्र, भौतिक सोई-सुविधा तसेच संबंधीत पंचायती राज संस्थेची भौगोलिक माहिती, पत्ता, अक्षांश व रेखांश नोंदीद्वारे
- पर्यटकांना माहिती उपलब्ध करून देणे.

उद्दीष्टे/फायदे:

- सर्व पंचायती राज संस्थांचे भौगोलिक क्षेत्र, भौतिक सोई-सुविधा तसेच संबंधीत पंचायती राज संस्थेच्या भौगोलिक माहितीचा उपयोग नियोजन प्रक्रियेमध्ये होतो.
- पर्यटन स्थळांचा विकास करण्यासाठी होतो.

साध्य

- तात्कालीन केंद्रीय ग्राम विकास मंत्री मा. श्री. जयराम रमेश यांनी ग्रामपंचायतीमधील संग्राम केंद्रातील वेब कॅमेऱ्याद्वारे महाराष्ट्राचे ग्रामविकास मंत्री मा. श्री. जयंत पाटील यांच्याशी संवाद साधला.

- दि. २ ऑक्टोबर रोजी राज्यात घेण्यात आलेल्या ग्रामसभांपैकी कोल्हापूर व चंद्रपूर जिल्हयातील ग्रामपंचायतीतील ग्रामसभांना मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी वेब कॅमेऱ्याद्वारे संबोधित केले.

साध्य

- सर्व जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायती यांची एकुण **२८,२७५** संकेतस्थळे तयार करण्यात आलेली आहेत.
- भारत सरकारतर्फे ग्रामीण भारतात ई-पंचायत प्रकल्प अमंलबजावणीचे सन **२०११-१२** चे राष्ट्रीय पातळीवरील पहिले पारितोषिक महाराष्ट्र सरकारच्या ग्रामविकास विभागाला प्राप्त झाले आहे.